

SŁOWO WSTĘPNE

Nie wypadało zatytułować prezentowanego w tomie zbioru jedenastu artykułów młodego pokolenia historyków, doktorantów i adiunktów z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego, Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Szczecińskiego inaczej jak *Studia z historii XVIII–XX wieku*. Tak bowiem różnorodna jest problematyka i tak rozległa przestrzeń czasowa którą obejmują, iż każda inna próba określenia zawartości tomu wypaczałaby jego treść. W niniejszym zbiorze przeważają prace z historii powszechnej, gdyż w tej problematyce specjalizuje się zdecydowana większość autorów. Jeśli już występuje tematyka polska, to głównie w kontekstach związków Polski z dziejami powszechnymi. Taki typ studiów prezentują prace Z. Anusika, M. Paszyna, R. Żurawskiego vel Grajewskiego. Jedynym artykułem poświęconym wewnętrznym dziejom Polski jest opracowanie B. Wróblewskiego, odnoszące się do kwestii fiskalnych rozpatrywanych przez Sejm Wielki lat 1788–1792. Natomiast rozprawy zamykające zbiór studiów to artykuły M. Frankiewicz *Anthony Eden wobec kryzysu abisyńskiego 1934–1936* oraz K. M. Szudarka *Geneza Deklaracji Londyńskiej z 3 lutego 1935 roku*. Wydaje się, że przyjęty chronologiczny układ treści tomu jest jedynym rozsądnym rozwiązaniem przy tak dużej rozpiętości zainteresowań tematycznych i chronologicznych autorów.

Dalsze kłopoty z określeniem zawartości prezentowanego tomu dotyczą jego tematyki. Znajdują się w nim prace, których treści nie można sprowadzić do zagadnień czysto europejskich. W tej grupie mieszczą się artykuły J. Daszyńskiej, P. Jakóbczyk, K. Stelmasiak, oparte na studiach nad dziejami młodej republiki północnoamerykańskiej i nad jej reakcjami na europejskie wydarzenia przełomu XVIII i XIX stulecia. I jeśli już coś łączy autorów tomu, to fakt, iż prace są fragmentami rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Jednakże i to stwierdzenie nie jest do końca prawdziwe. Trudno bowiem artykuł P. Robaka *William Randal Cremer (1828–1908). Od syndykalizmu do pacyfizmu. Szkic biograficzny* związać z nurtem prac na stopień naukowy. W rzeczywistości przedmiotem zainteresowań autora biogramu jest problematyka protestantyzmu czasów nowożytnych. W tej sytuacji redaktorowi tomu pozostaje odwołanie się do praktyki archiwistów, którzy tak różnorodny zestaw dokumentów zgromadzonych w jednym

zbiorze nazywają łacińskim terminem *silva rerum*. I chyba przy tym określeniu, jako najlepszym z możliwych, pozostaniemy.

Jest oczywiste, iż stopień naukowego zapisu faktów i ich obróbki interpretacyjnej jest zróżnicowany w poszczególnych pracach. Trudno zaprzeczyć, że w zawodowym doświadczeniu historyka liczą się lata wertowania dokumentów i przemyśleń zrodzonych ze studiów nad dziełami historiograficznymi. Umiejętność łączenia tych dwóch podstawowych filarów wiedzy historycznej jest fundamentem nauk historycznych i dowodem dojrzałości badacza. Charakterystyczną cechą większości prezentowanych w tomie prac jest dominacja wykorzystanych źródeł nad opracowaniami monograficznymi, co wiele mówi o predylekcjach poznawczych ich autorów w tym wiecznym, szlachetnym dążeniu do poznania prawdy. W istocie jest to pokolenie, które wykuwa własną drogę do zrozumienia przeszłości i zarazem zgłasza zastrzeżenia do spuścizny historiograficznej, skoro ją ogranicza lub selektywnie dobiera. Wydaje się to sprawą wartą dalszych przemyśleń metodologicznych, gdyż nie chodzi tu tylko o trend lokalny, charakterystyczny dla łódzkiego środowiska. Warto polecić czytanie tego tomu z prostego powodu, iż wiele konstatacji autorów nie znalazło jeszcze miejsca w pracach podręcznikowych.

Jerzy Grobis